

Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi /
Journal of Divinity Faculty of Bayburt University
e-ISSN 2630-595X
Sayı: 16 2022/2 - Aralık

**RADİKALLEŞMENİN MEŞRUIYET PAYANDASI OLARAK TEKFİRCİ
SÖYLEM: İŞİD ÖRNEĞİ**
Takfiri Discourse as the Legitimacy Support of Radicalization: The Case of ISIS

Hanifi ŞAHİN

Prof. Dr., Atatürk Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, İslam Mezhepleri Tarihi
Ana Bilim Dalı.
Erzurum / Türkiye
*Professor Doctor, Atatürk University, Faculty of Divinity, Department of History
of Islamic Sects.
Erzurum / Turkey*
hanifisahin@atauni.edu.tr

ORCID ID: 0000-0002-0500-7952

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 14 Kasım / 14 November 2022

Kabul Tarihi / Date Accepted: 15 Kasım / 15 November 2022

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Aralık / December

Atıf / Citation: Hanifi Şahin, "Radikalleşmenin Meşruiyet Payandası Olarak
Tekfirci Söylem: İŞİD Örneği", *Bayburt Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*,
16 (Kış 2022): 49-75

DOI: 10.47098/bayburt-ilahiyat.1204306

Öz

İŞİD; Irak merkezli, el-Kaide'nin fikri zemininde varlık bulmuş radikal İslamcı bir gruptur. İŞİD, radikal İslami gruplar tarihinde, eylem tarzı ve fikirlerini eylemlerinin hizmetine sunması bakımından yeni tarz radikalizm örneklidir. İŞİD 2014 yılında hilafetini ilan ettiğinde bu konudaki ütopyaı gerçekleştiren hareket olarak tarihteki yerini almıştır. İŞİD, küreselleşmenin getirdiği imkânlardan istifade etmekte, iletişim araçlarını etkili bir şekilde kullanmakta, eylemlerini yazılı veya görsel medya üzerinden sunmaktadır. İŞİD, diğer Müslüman grupları teolojik olarak farklı bir alana yerleştirmekte, onların Müslümanlığının niteliğini tartışmaktadır. İŞİD metinlerinde, teolojik olarak ayrı konumlandırılan İslami grup mensuplarının öldürülmelerini meşru bir zemine oturtmak için tekfir, irtidat, şirk, tağut gibi birçok kavram kendi paradigmalarınca yeniden yorumlanmıştır. Bu makalede İŞİD'in *Kostantiniyye* ve *Dabiq* adlı dergilerinde dinî ve siyasî kavramlara yüklenen anlamlar; öteki olarak damgalanan Müslümanlar için kullanılan kavramlar; bu kavramlar üzerinden inşa edilen tekfirci söylem ve İŞİD'in zihni yapısı incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İŞİD, Tekfir, Tevhid, Tağut, Mürted, el-Velâ ve'l-Berâ-Demokrasi-İslam Devleti.

Absract

ISIS; It is a radical Islamist group based in Iraq that exists on the intellectual ground of al-Qaeda. ISIS is an example of a new style of radicalism in the history of radical Islamic groups, in terms of its mode of action and putting its ideas at the service of their actions. When ISIS declared its caliphate in 2014, it took its place in history as the movement that realized the utopia on this issue. ISIS takes advantage of the opportunities brought by globalization, uses communication tools effectively, and serves its actions through written or visual media. In ISIS texts, many concepts such as takfir, apostasy, shirk and taghut have been reinterpreted by their own paradigms in order to legitimize the killing of other Islamic groups that are theologically separated. In this article, the meanings attributed to religious and political concepts in ISIS's magazines called *Kostantiniyye* and *Dabiq*; concepts used for Muslims who are stigmatized as other; takfiri discourse built on these concepts and the mental structure of ISIS have been examined.

Key Words: ISIS- Takfir- Tawhid- Taghut- Apostate- Wala and Bara-Democracy- Islamic State.

Giriş

İnsanın mutluluğunu amaçlayan dinlerin, özellikle vahiy kaynaklı dinlerin, bireysel düzlemde inananlarının hayatına, genelde ise tüm insanlığın huzuruna katkı sağlayan, uzlaşmayı, bütünleşmeyi temin eden en önemli araçlardan biri olduğunda neredeyse ittifak söz konusudur.¹ Dinler, dinî dünya görüşü (ethos) oluştururlar ve bunlar da toplumun entegrasyonuna, toplumsal bütünleşmeye katkı sunarlar. Dinî dünya görüşünün zarara uğraması halinde toplumsal hayatın sürdürülebilmesinde hayati önemi haiz değerler konsensüsü zayıflar, bundan toplumsal bütünleşme olumsuz etkilenir.² Ancak günümüzde özellikle Yahudilik, Hristiyanlık ve İslam toplumlarında radikalleşen dini grupların varlığı, onların ortaya koydukları din ve dünya görüşü, aynı teolojik ortak paydada buluşmuşken en ufak bir fikri ayrılıkta kopup yeni gruplar kurarak söylem ve eylemleriyle tedhişi bir yöntem olarak benimseyen yapıların çıkması, dinlere dair bu olumlu bakış açısının tereddütle karşılanmasına yol açmıştır. Dahası dinlerin, özgürlük ve kişisel gelişimleri engelleyici, kısıtlayıcı, dışlayıcı dogmatik reçeteler olarak yorumlanmasına imkân vermiştir.³ Dolayısıyla artık dinlerin birleştiren ortak payda olduğu kadar bölen olarak algılandığı da söylenebilir.

Radikal dini grupların aynı teolojik zemini kullandıkları aynı doktrinlere referansla din ve dünya görüşlerini oluşturdukları halde varlıklarını oluşturan temel metinlere dair yöntem farklılıkları nedeniyle ulaştıkları sonuçlar değişebilmekte, her grup kendi yorumunu tek doğru olarak değerlendirmekte, kendi tarih ve din anlatısını inşa etmekte, bu da hakikatin tekelleştirilmesine ve dışlayıcı söylemlerin gelişmesine neden olmaktadır. Aynı kaynaklardan farklı sonuçlara ulaşılmasının bir zenginlik, dini düşüncede özgürlük alanı, entelektüel bir çaba olarak görülmesi gerekirken, dışlama, damgalama ve tekfir aracı olarak kullanılması, düşünce sığılığı ya da özgüven eksikliğinden kaynaklı içe kapanma hali olarak da değerlendirilebilir. Pratikte bu durum, 'her ekolün kendi düşünce yapısını hakikatin tek temsilcisi' olarak görme iddiasını dillendirmeye yol açmakta, bu da bir yandan müntesipleri nezdinde konsolidasyonu sağlarken diğer yandan "öteki" olarak kodlananlara karşı verilmesi gereken mücadelenin

---

¹ Şinasi Gündüz, "Din ve Şiddet", *Kutlu Doğum 2005: Dinin Dünya Barışına Katkısı*, 2006, 150.

² H. Ezber Bodur, "Sekülerleşme, Laiklik ve Dinî Temsil Sorunu (Son Dönem Türkiye Örneği)", *Dini Temsil Sorunu Sempozyumu*, (Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 2018), 226.

³ David Smith, "Secularism, Religion and Spiritual Development", *Journal of Beliefs and Values*, 21/1, (2000), 27.

meşruiyetini oluşturmaktadır. Kaynaklarda “iftirak hadisi”⁴ olarak bilinen rivayetlerden hareketle İslam Mezhepleri Tarihindeki hemen her grubun kendi müntesiplerini “firka-i nâciye”⁵ olarak kodlaması, esasında hakikat tekelciliğinin inşa sürecini gösteren önemli çabalardır. “Biz ve öteki” şeklinde kalın duvarlarla sınırları birbirinden ayrılmış iki farklı din ve dünya görüşünün oluşmasına yol açacak olan bu durum, nihayetinde varlık zeminini oluşturan dinin neliğine yönelik çeşitli soruların sorulmasına kapı aralamaktadır. Bu, aynı zamanda her türlü çoğulculuğa karşı olmayı da beraberinde getirir. Oysa “çağdaş toplumsal yaşam kuramı, farklı inançları ya da inancın farklı yorumlarını taşıyan insanların bir arada yaşadıkları bir ‘uzlaşmış toplumunu’ kaçınılmaz kılar.”⁶

İslam düşünce tarihinde ve günümüzde Müslüman toplumlarda şiddetin görülüyor olmasının arkasında yatan nedenler arasında “iman-amel” bütünlüğünü savunan görüşlerin varlığı zikredilebilir. İman tanımları, geçmişten günümüze ayrıştırıcı bir kategorizasyon olarak işlevsel olmuştur. Bir başka deyişle iman konusundaki tartışmaların tarihi, Seleflerin inançlarını, Selefî olmayan Müslümanların yanı sıra rakip Selefî fraksiyonlar karşısında nasıl konumlandıklarını anlamak açısından da önemlidir. Bu bağlamda tekfir konusu, imanın tanımı, onun inanç ve eylemle ilişkisi etrafında dönmektedir. İmanın tasdik, ikrar ve amel olarak üçlü boyutuna aynı anda atıf yapılan tanımlamalar her zaman bir zihniyet olarak ‘Harcîliğe geçit zemini’⁷ işlevi görmüştür. Harcîlikte amel imanun bir parçası olarak görüldüğü için bir Müslümanın amel konusundaki eksikliği ya da günaha bulaşmış olması hali, teorik olarak onun küfür ile itham edilmesine sebep olmaktadır. Bunun toplumlarda açtığı yara düşünülmediğinden fazladır; zira ameller konusunda eksikliği olmayan bir Müslümanı tasavvur etmek neredeyse imkânsızdır. Bunun için bu anlayışın yumuşatılması gereği kendiliğinden ortaya çıkmıştır. Birçok konuda olduğu gibi bu konuda da İbn Teymiyye (ö. 728/1328) otorite olarak refere edilmiştir. Onun *küfrün lâ yenkul*

⁴ Süleymân b. el-Eş aṣ b. İshâk es-Sicistânî Ebû Dâvûd, *Sünenü Ebi Dâvûd*, nşr. Muhammed Avvâme (Beirut: Muessesetu’r-Rayyân, 1998), “Sünnet”, 1 (No. 4596); Ebu İsa Muhammed b. İsa et-Tirmizî, *Sünenü’-t-Tirmizî*, nşr. A. Muhammed Şakir v.dğr, (Beirut: Dâru İhyâi’t- Turâsi’l-‘Arabiyye, tsz), “İman”, 18 (No. 2640); Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Ḳazvînî İbn Mâce, *es-Sünen*, Nşr. Muhammed Fuâd Abdalbâkî (Beirut: Dâru’l-Fikr, tsz), “Fiten”, 17 (No.3991).

⁵ Bağdâdî, Abdülkâhir b. Tâhir b. Muhammed, *el-Fark beyne’l-fırak*, (Kahire: Mektebetü Dâri’t-Türâs, tsz.), 14; İbn Hazm, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed, *el-Fasl fi’l-milel ve’l-ehvâ ve’n-nihal*, Dâru’l-Ma’rife, (Beirut 1975), III/247-248; Şehristânî, Ebu’l-Feth Muhammed b. Abdilkerim, *el-Milel ve’n-nihal*, (Beirut: Dâru’l-Ma’rife, 1996), I/15, 40, 240.

⁶ Temel Yeşilyurt, “Ben’in ‘Öteki’leşmesi ya da Söylemin Aynlığa Dönüşümü: Çatışma Teolojisinden Uzlaşma Teolojisine”, *İslâmiyât*, 7/3, (2004), 149-162.”, 151.

⁷ Mehmet Ali Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar* (İstanbul: Klasik, 2015), 73.

'ani'l-mille (dinden etmeyen küfür), *küfr dîn küfr* (küfrün aşağısındaki küfür), *Zulm dîn zulm* (zulmün aşağısındaki zulüm), *fısk dîn fısk*⁸ (fasıklığın aşağısındaki fasıklık) gibi teolojik temelli kavramlarına atıf yapılarak ihtiyaç duyulan geçiş sağlanmıştır.

Bu makalede; Müslüman kitlelere ve İslamcı yapılara karşı savaştığı gerekçesiyle başta el-Kâide olmak üzere, Cihadî-Selefi oluşumlar tarafından Haricilik ile itham edilen İŞİD'in⁹ *Dabiq* ve *Kostantiniyye* dergileri bağlamında dinî-siyasî kavramlar üzerinden oluşturduğu *tekfirci söylemi* inceleme konusu yapılmıştır. Makalede dolaylı gözlem metodu olarak dokümantasyon kullanılmıştır.

I. İŞİD'in Neliği ve Düşünce Dünyası

İŞİD'in ortaya çıkışı, fikirleri, yöntemleri, yükselişi ve genişlemesi konularında çok şey yazıldı, çeşitli analizler yayımlandı, yayımlanmaya da devam etmektedir. Bu hareketi Arap-İslam kültürünün ürettiği doğal bir fenomen olarak görenlerden, ABD ve Batı'nın Ortadoğu'ya yönelik politikalarının sonucu şeklinde yorumlayanlara kadar geniş spektrumlu yaklaşımlar olmuştur. Ancak bu tür hareketlerin ortaya çıkmasına katkıda bulunan unsurlar arasında kültürel etkenlerin en az etkiye sahip olduğunu gör(e)memek, esas unsurları gözlemlemektedir. Burada temel eksiklik, İŞİD'in ortaya çıkış nedenleri ile onun varlığını sürdürmesine katkı sağlayan ideolojisinin arasındaki farkın bilinmemesinden ya da ayrıştırılmamasından kaynaklanmaktadır. Eylemlerindeki yöntem ve teknikleri, teknolojiyi aktif şekilde kullanmaları, her türlü sosyolojik tabandan katılımın görüldüğü bir cazibe merkezi haline gelmeleri, nihayetinde müstakil bir ülke sayılabilecek kadar toprağa ve yer altı kaynaklara sahip olmaları gibi çoklu değişkenler nedeniyle, daha önce örneği olmayan bir dini radikalizmi doğru anlamada hatalar yapılmıştır, yapılmaktadır. En temel hatalardan biri de İŞİD'in bağımsız bir kimlikle ele alınması gereğinin ihmal edilmesidir. Basit bir indirgemeye onu el-Kaide'nin devamı gibi görüp meselenin öneminin farkına varılamaması bazı kesimlerce sürdürülmektedir.

Bir tespit olarak söylemek gerekirse; Batılı yazında İslamî renk taşıdığı kabul edilen ve 2000'li yıllardan itibaren 'tehdit olarak algılanan her şey' *Selefilik* adıyla yeni tip düşman olarak kodlanmaktadır. Tüm farklılıklar bir kenara itilerek *radikalizm*, *fundamentalizm*, *cihadist* gibi başına 'İslam' kelimesi konularak oluşturulan yeni kavramsallaştırmalarda bu hareketler, bir bütünün parçasıymış gibi düşünülerek aynı başlık altında

⁸ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü'l-fetâva*, thk. Abrurrahman Muhammed b. Kasım (Medine: 1995), 7/327.

⁹ Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar*, 73.

değerlendirilmektedir. Bu yaklaşım, İslam temelli dini grupları anlama noktasında kritik yanırlardan biridir. Bu grupların ayrıştığı birçok konu olsa da onlara dair bariz farklılıkların görüldüğü, diğer İslami gruplarla ilişkilerini belirleyen temel matrisler kavramlardır. Bir başka anlatımla Selefi ideolojiye dayandığı kabul edilen yapılar, ortak bir dini yönelimi paylaşmalarına rağmen, *tevhid*, *tağut*, *el-vala ve'l-bera*, *tekfir* ve *cihat* gibi temel kavramları yorumlama ve uygulama konusunda farklı yaklaşımlara sahiptirler. Bu farklılık, esasında onlara yeniden varlık katan unsur olarak işlevseldir. Nitekim İŞİD, kavramlara hedeflerine ulaşmak için operasyonel anlamlar yüklemektedir.

21. yüzyıl dini radikalizmin hemen her tonunun kendini kurumsal düzeyde ilan ettiği bir kesiti ifade eder. Bunda en önemli pay, radikal yapıların teknolojik imkânları üst düzeyde kullanma kabiliyetlerine sahip olmalarıdır. Müslüman toplumlarla ilintilendirilen radikal akımlarda aynı teolojik zemini kullanmalarına rağmen kısa süre içerisinde çoklu hizipleşmenin görülmesini, beklenen bir sonuç olarak görmek gerekir; zira sistematik düşünme yoksunluğu, olayların ve olguların arkasındakilere nüfuz edememe, özellikle İslam'ın bir 'din' olmaktan ziyade sıkı dokulu bir 'ideoloji' olarak görülmesi, bu sonucu kaçınılmaz kılmaktadır. Çünkü din de olsa, bir mesele ideoloji başlığı altında tartışılmaya veya anlaşılmaya çalışıldığında her yorum yeni bir kopuşu beraberinde getirmektedir.

Arap devletlerinin demokrasi, insan hakları, kimlik inşasında diğer batılı ülkeler kadar başarılı olamaması, Arap-İsrail ilişkilerinde sağlıklı bir zemin kurulamaması, Afganistan cihadı, ABD'nin cihatçı grupların oluşumundaki rolü, akabinde Afganistan ve Irak gibi ülkelere yönelik saldırıları; Irak'ta Ebu Gurayb hapishanesinde yaşananalar, El-Kaide ve İŞİD gibi grupların oluşmasına etki eden önemli harici unsurlardandır. Onların çıkışı bir anlamda, Batı'nın zorla küreselleştirme çabalarına bir tepki olarak da okunabilir. ABD'nin ve Batı'nın dünyanın geri kalanına yönelik baskısı, dönüştürme iddiası, dünyanın farklı bölgelerinde olduğu gibi İslam toplumlarında da tepkilere neden olmaktadır. Batı'nın bu kontrolsüz tepkileri, Habermas'ın 11 Eylül olaylarıyla ilgili konuşmasında belirttiği gibi, "tiranlık ve adaletsizlik karşısında şiddeti haklı çıkarmak için manevi bir karakter, motivasyon aracı"¹⁰ olabilmektedir. Batı'nın İslam'a saldırısı olarak görülen ve yüzyıllardır süren kolonyalist tutum, Batılıların İslam dünyasına karşı emperyal tasarımlarının oluşturduğu yaralanma hissiyle birleştiğinde,

¹⁰ Giovanna Borradori, *Philosophy in a time of terror: Dialogues with Jürgen Habermas and Jacques Derrida* (Chicago: University of Chicago Press, 2003), 19-20.

mutlak bir şeyler yapılması gereği bu tür gruplara katılma isteğini tetiklemektedir. Müslümanlar ile kâfirler arasında bir tür kozmik savaşın sürdüğü konusunda geliştirilen aşırı söylemler de radikal gruplara katılımı hızlandırmaktadır. Bu konuda İslam hinterlandında var olan ve bu tür yapılara fikri lojistik sağlayabilecek nitelikteki iç unsurlar ise düşünceleri şiddetin kaynağı olarak yorumlanan eski ve yeni bazı İslam âlimlerinin görüş ve fetvalarıdır. Bunlara nispet edilen metinler aynı zamanda radikal grupların fikri ve eylemsel açıdan meşruiyet kaynaklarını oluşturmaktadır.

İŞİD'in nihai hedefi 'İslam Devleti'ni kurmaktır, çünkü hâlihazırda bir İslam devleti yoktur. Dünya Müslümanlarını temsil edecek yeni bir 'İslam Devleti' kurulması gereğine inanan İŞİD mensupları, bu amaçla Ebu Bekir el-Bağdadi'yi (ö. 2019) *emîrül-müminin* sıfatıyla halife ilan etmişlerdir. Diğer Müslüman devletlerde pek karşılık görmese de "İslam Devleti" kavramı özellikle Batı medyasında sıcak bir kabule mazhar olmuştur.¹¹ İŞİD, 'İslam Devleti' kavramını özellikle kullanmaktadır; zira bu kavram, potansiyel katılımcıların istihdamı hedeflendiği için grubun amaçlarının propagandası bakımından önemli bir işleve sahiptir. Zevahiri'nin sloganyla ifade ederse: "Medyatik cihat, mücadelenin yarısıdır."¹² Katılımcılarının profillerine bakıldığında İŞİD'in başarılı bir propaganda yürüttüğü görülmektedir; çünkü İŞİD bu söylemle dünyanın farklı bölgelerinden, kendilerini mücahit ve özgürlük savaşçıları olarak tanımlayan, binlerce yabancı savaşçıyı saflarına çekmeyi başarmıştır.¹³

İŞİD, İslam Devleti'nin kurulduğunu ilan ettiğinden beri, el-Kaide'yi küresel cihatçı hareketteki liderlik pozisyonundan uzaklaştırmak için hızlı adımlar atmış ve bunu büyük ölçüde başarmıştır. Artık günümüzde İslam-terör kavramları İŞİD üzerinden okunmaktadır. Çünkü İŞİD, hâlihazırda etkisi kırılmış olsa da dünyadaki birçok ülkeye yönelttiği tehditler açısından mevcut radikal hareketlerin en tehlikelisi olarak sunulmaktadır. İŞİD'in gücü, çekiciliği ve uzun ömürlülüğünün nedenleri tartışılıyor olsa da hala cihatçı hareketler için prototip olma vasfını korumaktadır. 2014'te ilan edilen *İslam Devleti*, aslında 1998'de Üsame bin Ladin'in Amerika ve İsraililer başta olmak üzere tüm Batı'nın cihadın nesnesi olacağını açıkladığı "küresel cihat"¹⁴ anlayışının miadını doldurduğunun da ilanıdır. Bu, cihat hareketlerinin bir

¹¹ <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/09/12/347711170/isis-isil-or-islamic-state-whats-in-a-name> (Erişim 20 Kasım 2022).

¹² Fethi Benslama, *Ölüm Siyaseti: Cihatçı "Üst-Müslümanlar"*, çev. Orçun Türkay (İstanbul: İletişim Yayınları, 2018), 15.

¹³ <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/09/12/347711170/isis-isil-or-islamic-state-whats-in-a-name> (Erişim 20 Kasım 2022).

¹⁴ Büyükkara, *Çağdaş İslami Akımlar*, 71.

devlet yani *İslam Devleti* şemsiyesi altında yapılması gerektiği gibi oldukça iddialı ve üst düzey bir mücadeleyi imlemektedir. İŞİD'in İslam Devleti'ni ilanıyla şu açıkça ifade edilmek istenmiştir: Cihadist eksende yer alan ve Afgan cihadından itibaren arayışı, beklentisi içinde olunan, ancak hep ütopya olarak görülen 'İslam Devleti' fikri, teoriden pratiğe artık geçirilmiştir.

II. İŞİD ve Tekfir Söylemi

21. yüzyıl söylem yüzyılı olarak kabul edilmektedir. Söylem; üzerine düşüncelerimizi ve eylemlerimizi inşa edebileceğimiz temeldir; hayat söylemlerdir, hayat söylemlerle gerçekleşir.¹⁵ Söylem üzerinden kurulan egemenlikler ya da meşruiyet arayışları İslam düşünce geleneğinde adı konulmasa da hep olagelmıştır. Haricilerin "Hüküm yalnız Allah'ındır";¹⁶ Emevîler döneminde Abdülmelik b. Mervân'ın (ö. 86/705) "zillulah fi'l-arz" ifadeleri¹⁷ aynı amaca hizmet etmek için referans kod olarak kullanılmıştır. Bunu yöntem olarak benimseyenler açısından söylem ile gerçeklikler inşa edilmekte; muhataplar açısından ise bu gerçeklikler söylemlerden hareketle anlamlandırılmaktadır. Dolayısıyla söylem ile ideoloji arasında yakın bir ilişki vardır. İdeolojinin öne çıkan on altı tanımından biri olan "söylem ve gücün konjonktürü" şeklindeki tanım¹⁸ dikkate alındığında söylem ile ideoloji, güç ve iktidar arasında bir ilişki kurulabilmektedir. Söylem, güçlülerin elinde ideolojiye dönüştürülmekte, bu ideoloji de toplum üzerindeki iktidarı oluşturmaktadır.¹⁹ Bir başka ifadeyle söylem oluşturma gücüne sahip olanlar, aynı zamanda iktidar oluşturma gücüne de sahiptirler. Ayrıca söylemler hem toplumların denetlenmesinde hem de ihtiyaç halinde yeniden inşa edilmesinde etkili araçlardır. Ancak söylem ideolojiden daha kapsamlıdır, çünkü bilgi, iktidar, güç, otorite kavramları söylemin bileşenleridir. Söylem, bunların toplamı olarak değerlendirilebilir.²⁰

İŞİD'in dergilerine bakıldığında neredeyse bütün Müslümanların 'öteki' kabul edildiği, mürted sayıldığı ve özellikle 'Râfîzî' dedikleri Şîîlerin öldürülmesi gereken zındıklar olarak görüldüğü söylenebilir. Tekfiri yumuşak değerlendirmelerle ele alanlar, onu bir sınır sistematığı olarak

¹⁵ Edibe Sözen, *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite* (İstanbul: Paradigma: Yayınları, 2014), 11.

¹⁶ İbn Hazm, *el-Fasl fi'l-milal ve'l-ehvâ' ve'n-nihal*, IV, 121.

¹⁷ Ebü'l-Abbâs Ahmed b. Yahyâ b. Cabir el-Belazîri, *Ensâbü'l-eşraf*, thk. Riyaz Zirikli, Süheyl Zekkar (Beyrut: Dârü'l-Fikr, 1996), VII/111.

¹⁸ Terry Eagleton, *Ideology: An Introduction*, (London-New York: Verso, 1991), 2.

¹⁹ Van Dijk, 'Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları', *Medya, İktidar, İdeoloji*. Çev. Mehmet Küçük (Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları, 1999)", 335.

²⁰ Sözen, *Söylem*, 12.

gerekli gören yorumlara dayanmakta ve aşırı kullanımlarını eleştirmektedirler. Fakat belirtmek gerekir ki, böyle bir ötekileştirici mekanizma çok geniş bir formda kullanılmaktadır.²¹ Tarihte görüldüğü gibi İŞİD açısından da tekfir, inançlar arasına sınır koymanın adıdır. Bütün inançlar arasında sınır vardır. Bu sınır külli olduğunda sınırı belirlemek için tekfir yapılır yani öteki tanımına başvurulur. Tekfiri kaldırmak, inançlar arasında sınırların kaldırılması anlamına gelir. Bu da inançları karıştırma ve sınırlarını belirleme cüretkârlığına girer. Tekfir meselesini ortadan kaldırmak, dinin veya inançların sınırlarına müdahaledir. Dolayısıyla İŞİD'in yüksek mezarları küfür alameti sayıp yıkma eylemleri ile 19. yüzyılda Fransız işgali sırasında Tunus ve benzeri ülkelerde Fransız pasaportu alanların küfür alameti taşıdıkları gerekçesiyle, Müslüman mezarlığına defnedilmemesini öneren zihin aynı parametrelere göre işlemektedir.²²

Düşünce tarihinde ve günümüzde dini-siyasi tartışmaların başında gelen tekfir, bir yandan bireylerin dini statülerine ilişkin saptamalar yapmak, diğer yandan muhalif görülen grupların dışlanması, susturulması, sosyal ya da ve psikolojik baskı kurma aracı olarak işlevsel kılınmaktadır. Tekfiri yöntem olarak kullananlar püriten İslam'ı temsil ettiği iddiası taşımakta, kendisini merkeze koyarak diğerlerinin sınırlarını çizmektedir. Bir anlamda diğerlerinin hakikatten pay sahibi olmalarını, kendi durdukları çizgiye olan uzaklık ve yakınlıkları belirlemektedir. Bu tutumu "mezheplerin kendi aidiyet duygularını pekiştirmeleri için, muhalif düşünceyi kötülecek ve şüpheli bir konuma oturtmak suretiyle mahkûm etmeleri ve böylece kendi aidiyetleri içerisinde mutluluk ve huzur duygusunu kalıcı kılma isteği"²³nin yansıması olarak değerlendirmek mümkündür. Aslında bu, mezheplerin oluşum süreçlerinde kendi kimlik bilinçlerini tanımlanabilir düşmanlar üzerinden inşa etme adımı olarak da görülebilir.²⁴

Tekfir söylemi, aynı teolojik zemini kullanan Selefi akımların "yeterince Müslüman olmama"²⁵ iddiasıyla diğer yapıları dışlamasıdır. Tekfirden görülen en önemli özellik, dışlamanın yanı sıra, bölmek, bölünmek ve yeni kategoriler oluşturmaktır. Radikal gruplarda bu kadar kolay ayrışma yaşanmasının nedeni, belki de varlığını sürdürmenin "karşıtını üretmeye"

²¹ Bayram Sevinç, *Terör Endüstrisi: Din ve Şiddet* (Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019), 320.

²² Mustafa Özcan-Leyla Özcan, *İşid ve Kökenleri: Haricilik ve Seleflik* (İstanbul: Safa Dağıtım, 2015), 43.

²³ Mehmet Sever, "Abdülkâhir Bağdâdî'nin el-Farq'ında Öteki'nin Karakter Özellikleri", *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, (30 Haziran 2019), 160.

²⁴ Bryan Wilson, *Dini Mezhepler: Sosyolojik Bir Araştırma*, çev. Ali İhsan Yitik-A. Bülent Ünal (İstanbul: İz Yayıncılık, 2004), 42.

²⁵ Benslama, *Ölüm Siyaseti*, 9.

bağlanmasından kaynaklanmaktadır. Bu yöntem onlara ihtiyaç duydukları dinamik bir sürecin imkânını da vermektedir. Kendi karşıtını üretmek ve onunla çatışmayı sürdürerek verimli bir ilişkiye girebilmek, hareketin sonraki kuşaklara, dönemlere taşınmasının neredeyse tek koşulu olarak görülmektedir. Öte yandan radikal dini grupların geliştirdiği 'ümme retoriği' coğrafi sınırları yok saydığı gibi, kendisi gibi düşünmeyen yani teolojik olarak bağ kurmadığı ve dolayısıyla da savunulması ve yüceltilmesi gereken bir değer olarak görmediği ülkelerinin milli unsurlarını dahi ezip geçebilmektedir. Bir başka ifadeyle bu retorik, radikallerin kendilerini bir toprak ve ülke ile özdeşleştirip sınırlı kalmamalarına imkân tanımaktadır. İçerisinde yaşanan toprak parçası 'İslami olmayan bir ülke' olarak görüldüğü için, sözgelimi bayrak gibi önemli sembollerin yakılması, sıradan eylemler halini alabilmektedir.

Günümüzde *tekfir*, İbn Teymiyye'nin görüşlerinin bir istismarı olarak Vehhâbî ideolojinin temel bir bileşeni ve Selefi hareketlerin kimlik belirleyeni olarak varlığını sürdürmektedir. Tekfir, Vehhâbî davetine muhalif olanlara yönelik *küffara* karşı cihada çıkmanın ve onların kanlarını helal görmenin meşrulaştırıcı aracı olarak işlevsel kılınmaktadır. IŞİD ve benzeri yapıların aynı düşüncelerle hareket ettiği söylenebilmektedir. Bu kavram, bir yandan kendileri gibi olmayanlarla cihat edecek savaşçıları toplamanın adı, diğer yandan İslam'ın saflaştırılması, püriten bir İslam toplumu inşa etmenin aracıdır. Radikal dini akımlarda dünyayı *Darü'l-İslam-Darü'l-Küfr* arasında bölen bilinç, bu düşünceye dayanmaktadır. Buna göre ideal yurt *Darü'l-İslam*'dır. *Darü'l-Küfr* ise yok edilmesi gerektirir. İmkân olmaması halinde *Darü'l-İslam*'a göç edilmelidir.²⁶ Çünkü "İslam yurdunda koyun çobanı olmak, küfür diyarında itaat edilen bir efendi olmaktan daha hayırlıdır."²⁷ Yani hiçbir koşulda çoğulcu bir toplum öngörmeyen 'saflaştırılmış Müslümanlar'dan oluşan bir gettolaşmadan bahsedilmektedir. Esasında bu, gelişmemiş din ve dünya görüşünün yansıttığı yeni bir ideal "altın çağ" toplumu arayışının adıdır.

Geçmişte Vehhâbîlerce siyasi muhaliflerine karşı bir silah olarak kullanılan tekfir mekanizması, günümüzde IŞİD tarafından Irak'ta, Suriye'de ve dünyanın birçok yerinde kendileriyle birlikte hareket etmeyenlere karşı kullanılmaktadır. IŞİD düşüncesinde tekfir, savaşa teşvikin önemli aracıdır. Savaş ötekini, IŞİD'in kabul ettiği ölçülerde tevhide kabul etmesiyle ancak biter. İlk dönem Vehhâbî hareketinde öldürme, Vehhâbîlik karşıtlarına karşı

²⁶ "Khilafah Declared", *Dabiq*, 1, (1435), 6.

²⁷ "Öldürürler ve Öldürülürler", *Kostantiniyye*, 1, (1436), 14.

sadece savaş zamanlarıyla sınırlı değildi, daha ziyade barış zamanlarında belirli şahsiyetlerin öldürülmesine kadar uzanıyordu. Vehhâbiliğin Necd bölgesinde kökleşmesinde katkısı olan 'Uyeyne Emiri Osman b. Muammer (ö. 1750), cuma namazını bitirdikten sonra Vehhâbî davete karşı komplo kurmak şüphesiyle, kendi camisinde öldürülmüştü.²⁸ İşte bu ve benzeri uygulamalar, İŞİD'in 2007'de Irak'ta ABD ordusuyla iş birliği yapmakla suçladığı, Amerika'nın bölgedeki piyonları olarak gördüğü²⁹ Sahve (uyanış) ulemasından bazılarına yönelik suikastlarının ilham kaynağını oluşturmuştur.³⁰

Tekfirci grupların yükselişini bu tür eğilimleri teşvik eden belirli bir tarihi metnin varlığından ziyade, mevcut metinlerin kullanılmasını, toplanmasını ve harekete geçirilmesini mümkün kılan siyasi ve ekonomik koşullarda aramak gerekir. Bu, uygulamalarını ve hareket tarzını anlamlandırmaya çalışırken İŞİD'in ideolojik bileşimini incelemenin veya onun Vehhâbîlikle olan bağlantısını anlamının önemini azaltmaz. Ancak bu yaklaşım, şiddetin ideolojik temellerini kavramaya çalışırken, onu "Selefi-Vehhâbî" fenomeni olarak damgalama tuzağına düşmeden, Müslümanlarca yapılan şiddet eylemlerinin ve şiddet üreten grupların yükselişinin arkasındaki çoklu nedenleri göz ardı etmemenin önemini hatırlatır.

III. Tekfirin Payandaları Olarak Kullanılan Dinî-Siyasî Kavramlar

İŞİD'in tekfir mekanizmasını aktif olarak kullanmasını sağlayan en önemli unsur, bakış açılarını merkeze alarak, yeniden anlamlandırdıkları bazı kavramlardır. Bu bağlamda en çok atıf yapılan *tevhid* kavramıdır. İŞİD dergilerinde tevhid; tüm Müslümanların ortak alanı olarak kabul edildiğinden doğrudan tanımlanmamakta, onun zıddı olan kavramlardan hareketle sınırları çizilmektedir. Onlarca ayete ve hadise atıfla tevhidin olmazsa olmaz olduğu vurgulanmakta; küfür ile İslam, şirk ile tevhid, küfür ile imanın bir arada olamayacağı ifade edilmektedir.³¹ Tevhid bütünlüştürücü; Muhacir ve Ensar güçlerinin birlikteliğinin kaynağı tevhid ortak paydasıdır.³² Tevhidi, el-velâ ve'l-berâ'nın bir sonucu olarak, özünde bulunan bir kararlılıkla ayakta tutan, İslam hilafetidir. Çünkü bu hilafet, peygamber metodolojisi ve tevhid temeli üzerinde yükselmiştir. Dolayısıyla

²⁸ Osman b. Abdullah b. Bişr, *Unvanü'l-Meccd fi Tarihi Necd*, thk. Abdurrahman b. Abdüllatif b. Abdullah Al-i eş-Şeyh (Riyad, 1982), 1/60.

²⁹ "From Hijrah to Khilafah", *Dabiq*, 1, (1435), 20.

³⁰ Tallha Abdulrazaq - Gareth Stansfield, "The Enemy Within: ISIS and the Conquest of Mosul", *Middle East Journal* 70/4 (2016), 532-534.

³¹ "Tawhîd and Our Duty to Our Parents", *Dabiq*, 10, (1436), 15-16,42.

³² "Walâ and Barâ Versus American Racism", *Dabiq*, 11, (1436), 20.

tağutların bütün aslanları, hilafetin tevhid ve akîde aslanlarının karşısında asla duramayacaklardır.³³ Bu cemaatin en önemli amacı, özellikle zamanımızda, “İslam” partileri tarafından göz ardı edilen ve terk edilen konularda el-velâ ve’l-berâ, hüküm ve teşri’ ile ilgili konularda tevhidi yeniden canlandırmaktır.³⁴

İŞİD, tevhid ve tağutun ancak devletle mümkün olacağı kanaatindedir. İŞİD’e göre *tevhid*, İslam Devleti topraklarında gerçekleşmiş, el-velâ ve’l-berâ burada somutlaşmıştır. Allah yolunda cihad burada icra edilmektedir; burada şirk, putlar, milliyetçilik, ulusçuluk, şirkçi demokrasi ve küfrî laiklik yoktur. İslam Devleti’nde Arapla acem, beyazla siyah arasında bir fark bulunmamaktadır. Burada Amerikalıyla Arap, Afrikalıyla Avrupalı, doğuluyla batılı kardeştir. İyiliği emir, kötülükten alıkoyma burada yapılmaktadır. Allah’ın şeriatı burada hâkimdir. Allah’ın lütfuyla burada din egemendir. Tevhidi haykırmak burada mümkündür. İslam yurdu ve hilafet toprakları buradadır.³⁵ İslam Devleti’nin yürüttüğü savaş ırk değil, akide savaşıdır. İslam Devleti, tevhid akidesi üzerinde bir devlet bina etmiş ve bu akidede olmayan herkese savaş açmıştır.³⁶ İŞİD’e göre şirkin yeryüzünden kazanması ve tevhidin dünyaya hâkim kılınması davetle olmamıştır, olmayacaktır. Davet cihadı, devlet kurulana kadardır. Savaşla yerler fethedilir, sonra halka davet yapılır. Tevhidin yayılması asıl itibariyle savaşlarla olmuştur.³⁷ Tevhid, ancak Müslümanlara farz kılınan *kıtal* cihadıyla gerçekleştirilir.³⁸

İŞİD’in savaşının özellikle Müslümanlara yönelik olduğu söylenebilir. Burada amaç, devlet olmakla tam anlamıyla sağlanacağına inanılan ‘tevhid akidesinin’ öncelikli olarak ikame edilmesi düşüncesidir ve İŞİD, bunu sağlayacak tek cemaattir.³⁹ Bu nedenle İŞİD düşüncesinde “ötekinin” konumu belirleyen unsur, doğru tevhid akidesinin benimsenip benimsenmemesidir. İŞİD, bugün için tevhid ilkesinden saptığını düşündüğü Vehhâbî kökenlere dönüşü temsil etmekte, kendi varlığını Suud devletinin terk ettiğine inandığı değerler üzerine kurduğunu düşünmekte, bu arada

³³ “Interview With The Wali of Khurasan”, *Dabiq*, 13, (1437), 49.

³⁴ “The Concept of Imamah (Leadership) Is From The Millah (Path) Of Ibrahim”, *Dabiq*, 1, (1435), 18.

³⁵ “Öldürürler ve Öldürülürler”, *Kostantiniyye*, 1, (1436), 14.

³⁶ “The Knights of Shadadah in Belgium”, *Dabiq*, 14, (1437),” 7; “İslam Devleti Kürtlerle Neden Savaşmaktadır”, *Kostantiniyye*, 2, (1436), 18.

³⁷ “Kıtal Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir”, *Kostantiniyye*, 3, (1436), 30.

³⁸ “Advice to the Mujâhidin: Listen and Obey”, *Dabiq*, 12, (1437), 9; “Gerek Hafif Gerekse Ağır Olarak Savaşa Çıkın”, *Kostantiniyye*, 2, (1436), 27.

³⁹ “The Islamic State in the Words of the Enemy”, *Dabiq*, 1, (1435), 34.

Suudi Arabistan'ı da şeriatı uygulamayan bir devlet olarak görmektedir. Dolayısıyla mevcut Suudi devletiyle büyük ölçüde ters düşmektedir.⁴⁰ Bu, IŞİD'i doğrudan Suudi Arabistan'a veya onun dinî kurumlarına bağlayan, onların siyasi ve fikri takipçileri olarak gören analizleri tartışmaya açmaktadır. Öte yandan Suudi Arabistan ve bölgedeki diğer ülkeler IŞİD'e büyük bir endişeyle bakmakta, onu baskılamaya dönük faaliyetleri desteklemektedirler. Nitekim Suud Krallığının Başmüftüsü Abdülaziz eş-Şeyh'in 2014'teki bir açıklamasında IŞİD ve El-Kaide İslam'ın bir numaralı düşmanı olarak sunulmuştur.⁴¹

Tekfir mekanizmasının işlevsel kılınmasında bir diğer önemli kavram *tağuttur*. IŞİD dergilerinde tağut şöyle tanımlanmaktadır: Tağut; Allah'ın dışında kendisine ibadet edilen ve kendisinin de bundan razı olduğu her kişidir. Bu, ister ibadetin en ufak bir bölümü, isterse ibadetin büyük bir unsurunda olsun fark etmez. Sevgi, dostluk, düşmanlık gibi konularda kaynak kabul edilen şey tağuttur. İbadet, itaat, tabi olmak ve mahkemede kaynak kabul edilen şey tağuttur. Dua, korku, adak adama ve ibadet edilmede kaynak kabul edilen şey tağuttur. İlahlığın herhangi bir özelliğinin kendisine verildiği ve ona ibadet edildiği her şey tağuttur.⁴²

İslam Devleti'nin varlığını bir lütuf olarak gören IŞİD, kendi dışındaki özellikle halkı Müslüman olan ülkelerin yöneticilerini "tağut" kelimesiyle nitelemekte, onları Yahudilerin ve Haçlıların müttefikleri⁴³ olarak görmektedir. IŞİD'e göre şeriatın dışında hiçbir yönetim İslami değildir. Ancak kukla yöneticiler sayesinde İslam, Müslüman toplumlarda, başta demokrasi olmak üzere, çeşitli şekillerde bastırılmıştır. Onlara göre demokratlar bir insanın hem Müslüman hem de demokrat olabileceğini ısrarla savunurken, demokrasiden ödün vermeden, demokrasiyle örtüşmeyen İslami kurallar hakkında halkı cahil bırakarak veya bu kuralları kendi hevalarına göre yorumlayarak bu teorilerini hayata geçirmişlerdir. IŞİD, küfrî bir ideoloji olarak gördüğü demokrasiyi⁴⁴ ayrı bir din şeklinde kodlamakta, bir gönülde sadece bir dinin olacağını, aynı anda hem demokrat hem Müslüman olmanın imkân dışı olduğunu; "Demokrasi de bir dindir, bir

⁴⁰ "İnkâr edenlere de ki: Siz mutlaka yenilgiye uğrayacaksınız", *Kostantiniyye*, 4, (1437)," 54; "In The Words Of The Enemy", *Dabiq*, 11, (1436), 57.

⁴¹ "https://wwrn.org/articles/43211/", ts.; "https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/08/19/Saudi-mufti-ISIS-is-enemy-No-1-of-Islam-", ts. (Erişim 01.12.2022)

⁴² "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1", *Kostantiniyye*, 5, (1437), 7.

⁴³ "Gerek Hafif Gerekse Ağır Olarak Savaşa Çıkmın", *Kostantiniyye*, 2, (1436)," 25; "The Evil Of Division And Taqlid", *Dabiq*, 11 (1436)," 4, 9,10;"The Allies Of Al-Qā'idah In Yemen", *Dabiq*, 12 (1437), 5, 6, 10.

⁴⁴ "Ineffective Proxy Wars And Airstrikes", *Dabiq*, 4, (1435), 41.

Müslüman başka bir dine, ancak kendi dinini terk ederek girebilir. Demokrasiyi kabul edenler, İslam'ı reddetmiş, Allah'ın dininde Allah'a ortak koşmuştur. Allah'ın onlar için seçmiş olduğu dinin bir kısmından yüz çevirip, bu dinde hoşlarına gitmeyen kuralları değiştirerek başka bir dine yönelerek şirk dinine tabi olmuşlardır."⁴⁵ sözleriyle ifade etmektedir.

İŞİD'e göre tağutların Müslümanlara yaptığı en büyük kötülüklerden biri Kur'an-ı Kerim'i ve ahkâmını halka unutturmaktır. Tağutların Müslümanları kandırdıkları konulardan en büyüğü, hüküm koyma meselesidir. Müslümanlara Kur'an'daki hükümlerin dilediklerine müsaade edip dilediklerinden de vazgeçirdiler. Uzun zaman sonra halk bunu kabullenmeye ve buna göre yaşamaya başladı. Bu sayede istedikleri din anlayışını halkın zihinlerine yerleştirdiler. Bir hayat ve nizam kitabı olan Kur'an'ı sadece ölümlere okunan bir kitap olduğunu insanlara bellettiler. Kur'an'ın dirilerle bir işi olmadığını açıkça söylemeseler de farklı yollarla bunu zihinlere işlediler, Kur'an'ı bir ölü kitabı haline getirmeyi başardılar. Müşrik halk öyle bir hale geldi ki buna karşı çıkan muvahhidleri dinsiz ve sapık olarak görmeye başladılar.⁴⁶

Hükmetme yetkisini Allah'ın dışında başkalarına vermek tağutluk göstergesidir. Tağutlar, Allah'ın kanunlarını kaldırarak yerlerine kendi kurallarını koymuşlardır ki, bu açık bir şirktir.⁴⁷ Bunu da demokrasi, seçim, parti gibi kılıflarla halka sunmuşlardır. "Hâkimiyet; kayıtsız, şartsız milletindir." gibi sözlerle gerçekte erkin halka ait olduğunu söylemişler ve bu büyük küfür kelimesini zihinlere kazımışlardır: Hâlbuki bu ilkeyi Allah Kitab'ında şu şekilde dile getirir: "Hüküm sadece Allah'a aittir." Demokratik sistemlerde devletin idare edilmesi için millet adına vekiller seçilir, bu seçilen vekiller vekâlet aldıkları halktan, onlar adına yasamada bulunur ve onları yönetirler. Bu vekiller halktan tam anlamıyla genel vekâlet isterler. Aldıkları bu vekâlet ile diledikleri gibi hiçbir İslami kurala bağlı kalmadan halkı yönetirler. Bu vekillerin halktan aldıkları yetki Allah'ın bir özelliği olan hükmetme yani ilahlık yetkisidir. Lisanı halleriyle halka şöyle söylemektedirler: Herkes dilediği bir ilahı seçsin. O seçilen ilah için hiçbir konuda kısıtlama yoktur, tam bir yetki sahibi olarak istediği konuda istediği kanunu çıkarma yetkisine sahiptir. Milletvekilleri toplanıp "Biz bu devlette artık Allah'a inanmayı yasaklıyoruz" da diyebilirler. Onlar için hiçbir konuda bağlayıcılık ve kısıtlama yoktur. Hâkimiyeti ve egemenliği kayıtsız ve şartsız

⁴⁵"Demokrasi Tutuştu", *Kostantiniyye*, 1 (1436), 8.

⁴⁶"Ölümlere Kur'an Dirilere Demokrasi", *Kostantiniyye* 1 (1436), 38.

⁴⁷"From Hijrah to Khilafah", *Dabiq*, 1, (1435), 38, "Ölümlere Kur'an Dirilere Demokrasi", *Kostantiniyye* 1 (1436), 38.

ellerinde tutmaktadırlar. Oysa yasama yetkisini Allah'tan başkasına vermek küfürdür. Kim Allah'ın indirdiği hükümler ile hükmetmezse işte onlar kâfirlerin ta kendileridir.⁴⁸

IŞİD'e göre Allah yeryüzünde insanlar için razı olduğu hayat sistemini peygamberler aracılığıyla göndermiş, onlara bu hayat sistemini yeryüzüne hâkim kılmaları için savaşmalarını emretmiştir. Allah kendi sisteminin dışındaki sistemlerin reddedilmesi, bu sistemlerden uzak durulması ve bunlar için savaşılmaması gerektiğini birçok ayetinde beyan etmiştir. Buradan hareket eden IŞİD, *tağut* olarak tanımlanan yönetimlere karşı savaşmayı önemli farzlardan saymakta, bu tür devletlerde güvenlik gücü olarak görev almayı da klasik kaynaklardan referansla küfür olarak değerlendirmektedir.⁴⁹ IŞİD'e göre ayetlerde açıkça ifade edildiği üzere Allah'ın razı olduğu tek hayat sistemi İslam'dır. Bunun dışında kalan tüm sistemler küfürdür. Allah bu tür sistemlerin *tağuti* sistemler olduğunu, bunlara destek verilmemesi gerektiğini, destekleyenlerin imanlarının zandan ibaret olduğunu söylemektedir.⁵⁰

IŞİD'e göre *tağuti* sistemler için savaşanlar ve bu sistemlerin ayakta kalmasına katkı sağlayanlar İslam dininden çıkmışlardır; amelleri de küfür kapsamındadır. Tağuta küfretmek imanın ilk rüknüdür, tağutları inkâr etmemek ise küfür sebebidir. Tağuta küfredilmeden iman sahih olmaz. Çünkü Bakara 256. ayette ifade edilen “kopmayan sağlam kulp” *iman, İslam ve tevhit* olarak tanımlamıştır. Bu ayette iman için iki şart zikredilmiştir. Bunlardan birincisi tağuta küfretmek, ikincisi de Allah'a iman etmektir. Her iki şart yerine gelmeden iman gerçekleşmez. Öte yandan Kelime-i tevhidin ilk kısmı “lâ ilâhe” dir ki; bu da bütün ilahları ve tağutları reddetmek demektir. Dolayısıyla tağutu inkâr etmeyenler tevhidi yerine getirmiş olamazlar. ‘Tağuti sistem’ diye tanımlanan sistemleri ayakta tutan, bu kanunları icra etmek için çalışan güvenlik güçleri, tağutları inkâr etmemekte, aksine onların sistemlerini ayakta tutmaktadırlar.⁵¹ Bu bakımdan tağutları muhafaza ve müdafaa etmek ve onlar adına savaşmak küfürdür. Tağut sistemlerinde görev alanlar tağutları devirip Allah'ın hükmünü hâkim kılmak için uğraş veren muvahhidlerin önündeki engellerdir. Tağuti düzenler küfür sistemleri oldukları için bunların uğrunda savaşmak, bunların doğruluğunu ve devamını kabul edip istemek anlamına geldiği için bu da küfürdür. Çünkü küfrün devamını ve bekasını istemek veya bunun idamesi için bazı

⁴⁸ “Ölümlere Kur'an Dirilere Demokrasi”, *Kostantiniyye* 1 (1436), 39.

⁴⁹ “Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1”, *Kostantiniyye*, 5, (1437), 5.

⁵⁰ “Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1”, *Kostantiniyye*, 5, (1437), 5.

⁵¹ “Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1”, *Kostantiniyye*, 5, (1437), 7.

eylemlerde bulunmak insanı küfre sokan bir ameldir.⁵² İŞİD'in bu konudaki en önemli dayanağı İbn Teymiyye'nin *Tatar Fetvası*'dır.⁵³

İŞİD'e göre mü'minler Allah yolunda, O'nun hayat metodunu gerçekleştirmek, şeriatını hayata hâkim kılmak ve Allah adına "insanlar arasında" adaleti uygulamak için savaşırlar. Kâfirler ise tağut uğrunda, Allah'ın metodunun dışında değişik hayat metodlarını gerçekleştirmek, farklı hayat sistemleri ve ideolojileri yerleştirmek, Allah'ın izin vermediği değerleri oturtmak ve Allah'ın mizanı dışında ölçüler ikame etmek için savaşırlar. Müminler, Allah'ın dostluğuna, korumasına ve gözetimine dayanırken kâfirler şeytanın dostluğuna dayanırlar. Tağut yolunda birebir savaşanlar ile onlara yardımcı olanlar aynı hükümdedir. Çünkü savaşmayı ve öldürmeyi gerçekleştirenler, ancak kendisine yardım edildiği için bunu yapabilirler. Dolayısıyla fiili olarak kurşun sıkan ile ona patates soyup yemek yapan arasında bir fark yoktur. Küfür hükmünde her ikisi de eşittir.⁵⁴

Allah'ın haram kıldığını helal, helal kıldığını da haram kılanlar Allah'ın yasalarına rağmen şeriat koymuş olurlar. Allah'ın şeriatı varken onun şeriatinden yüz çevirip başka şeriatlar koyanlar kâfir ve tağutlardır. Allah'ın hükümlerinin aksine hüküm koyanlar, ilahlık iddiasında bulunan tağutlardır. Bunların yapmış oldukları kanunlar küfür kanunlarıdır. Bu tür kanunların hayata geçmesi için mücadele edenler elbette ki bu küfürden nasibini alacaklardır.⁵⁵ İŞİD'e göre bu tür yasaları çıkartanlar kâfir ve mürted oluyorsa elbette ki bu kanunları icra edip halkı bu kanunlara uymaya zorlayanlar evleviyetle kâfir ve mürted olurlar.⁵⁶

İŞİD'e göre günümüzde Allah'ın dininin yaşandığı tek ülke ve devlet İslam Devleti'dir. İslam Devleti, tevhid akidesi üzerinde bir devlet bina etmiş ve bu akidede olmayan herkese savaş açmıştır.⁵⁷ İslam Devleti, Allah'ın şeriatının istisnasız tatbik edildiği, İslam'ın en rahat yaşandığı, farzların en rahat ifa edildiği tek devlettir. İslam Devleti küfür, şirk ve haramların bütün çeşitlerinin tarihe karıştığı topraklardır.⁵⁸ Dünyanın her yerinde kendini Müslüman olarak görenlerin İslam Devleti'ne gelmeleri gerekir. İslam Devleti kurulduktan sonra buraya hicret etme imkânı olanlar için ikrah mazereti kalkmıştır. Allah'ın fazlıyla Müslümanların hicret edebilecekleri, tağutlardan

⁵² "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-2", *Kostantiniyye*, 6 (1437), 5.

⁵³ İbn Teymiyye, *Mecmû'ü'l-fetâva*, 28/535.

⁵⁴ "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1", *Kostantiniyye*, 5, (1437), 8-9.

⁵⁵ "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-2", *Kostantiniyye*, 6 (1437), 6, 8.

⁵⁶ "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-2", *Kostantiniyye*, 6 (1437), 8..

⁵⁷ "İslam Devleti Kürtlerle Neden Savaşmaktadır", *Kostantiniyye*, 2, (1436), 18.

⁵⁸ "Allah Yoluna Engel Olandan daha Zalim kim Olabilir?", *Kostantiniyye*, 2 (1436), 14.

kaçıp sığınabilecekleri bir yurtları artık vardır. Bütün bunlara rağmen tağutların diyarlarında kalıp hicret etmeyenler ilahi tehditle karşı karşıyadır.⁵⁹ İslam Devleti sayesinde Allah uzun zaman sonra ümmetin acısını dindirip, onları bir imamın etrafında toplamıştır. Ümmetin imamsız geçirdiği acılarla dolu günlerden sonra Allah Müslümanlara bir halife nasip etmiş, kelimelerini birleştirmiş, neredeyse bütün cihadî ve tevhidi cemaatleri bir araya getirip ihtilafları kaldırmıştır. Ancak hala bu güneşe gözünü kapamak isteyen, 'biraz daha bekleyelim, onlar da cemaat bizler de cemaatiz' deyip ihtilaf ve tefrika tohumları eken, Müslümanların hicret ve cihadının önünde oturan ve Müslümanların birleşmelerine engel olanlar vardır. Doğrusu yeryüzünde bunlardan daha zalimi yoktur.⁶⁰

İŞİD'in tekfir mekanizmasına katkı sağlayan diğer bir kavram da *mürted* kavramdır. İŞİD'e göre mürted; İslam'ı sabit olduktan sonra bir kimsenin şeriatın küfür dediği inanç, söz veya fiillerinden birini işleyerek dinden dönüp kâfir olmasına verilen ıstılahın adıdır. Bu tanımı Bakara 217. ayetine dayanarak oluşturmuşlardır. Bu konuda en önemli dayanak noktası, Nusayrilere mürted diyen İbn Teymiyye'dir.⁶¹ İŞİD'e göre mürted; kendisini İslam'a nispet edip küfür ameli işleyen taifelere denir. Dolayısıyla Râfizîlere veya başka küfür taifelerine mürted ismi vermenin adı Mürciilik veya akidesizlik olarak görülemez. Aynı zamanda bu kâfir taifelerinin asli kâfir olduğu görüşünü benimsemek Haricilik de değildir. Ancak kâfirlere kâfir hükmü verenlere yani kendilerine muhalefet edenleri kâfir diye isimlendirmek Hariciliğin başladığı yerdir.⁶²

"Kâfir, Müslüman olmadan önce dini sebebiyle kanı helal olandır." tanımına yer veren İŞİD, kâfirleri üç grup halinde tanımlar: *Zimmet Ehli Kâfirler*: Bunlar, İslam diyarında küfürleri üzere ikamet edip cizye veren ve kendisinde İslam'ın hükümleri tatbik edilen kimselerdir. *Sözleşmeli Kâfirler*: Bunlar, Müslümanların halifesinin Müslümanların maslahatı gereği kendileriyle belli bir müddet savaşmamak üzere anlaştığı kimselerdir. *Eman (Güven) Altındaki Kâfirler*: Bunlar, kendisine karışılmamak üzere Müslümanlardan güvence alarak İslam diyarına giren kimselerdir.⁶³

Harbî kâfirin tanımı üzerinde duran İŞİD, günümüzde gazaplarından korunmak amacıyla "sivil kâfir" kavramının uydurulduğunu, aslında böyle bir kavramın olmadığını, iktidar yanlısı bazı "belam" âlimlerin mevcut

⁵⁹ "Hicret Etmeyene İkraah Yoktur", *Kostantiniyye*, 2 (1436), 10.

⁶⁰ "Allah Yoluna Engel Olandan daha Zalim kim Olabilir?", *Kostantiniyye*, 2 (1436), 13.

⁶¹ "Mürted Kime Denir?", *Kostantiniyye*, 1 (Şaban 1436), 22.

⁶² "Mürted Kime Denir?", *Kostantiniyye*, 1 (Şaban 1436), 22-24.

⁶³ "Harbi Kâfirin Tanımı", *Kostantiniyye*, 7 (1437), 4.

kavramlarla oynayarak bunu ileri sürdüklerine işaret eder. İŞİD'e göre *harbî kâfir*: Müslümanlarla eman, antlaşma ve zimmet ahdi olmayanlardır. Bu tanıma göre ister bizimle savaşsın ister savaşmasın, kâfirliğinden ötürü kâfirlerde asıl olan vasıf, *harbî küfürdür*. Buna göre aramızda herhangi bir eman, söz ve zimmet ahdi olmayan bir kâfir, silahını bize doğrultmasa dahi, öldürülebilir; malı ganimet alınabilir. Yani malı ve kanı Müslümanlara helaldir. Bunun savaşp savaşmaması, öldürülmesi açısından bir farklılık göstermemektedir.⁶⁴

el-Velâ ve'l-berâ kavramı da İŞİD'in tekfir mekanizmasını kullanırken aktif olarak müracaat ettiği kavramlar setindedir. *el-Velâ ve bera'yı*: "dostluk ve düşmanlık" şeklinde tanımlayan İŞİD, bunu kendi ideolojik evreninde yer almayan tüm Müslüman grupları ötekileştirme, cihadın meşru nesnesi haline getirme amacıyla dışlamacı bir dil aracı olarak kullanmaktadır.⁶⁵ Bir başka ifadeyle *el-velâ ve'l-berâ*, belirli bir grubun bireyleri arasındaki dayanışmayı artırmaya odaklanırken, aynı zamanda başka bir grubun üyeleri arasında net bir ayırım yapmaya da odaklanır. Esasen kavram, bireyleri iyi ya da kötü olmaları temelinde reddetme eğilimindedir. Cihatçı Selefler daha sonra bireyi tekfir yoluyla aforoz edebilir ve onları kâfir olarak etiketleyebilir, bu da daha sonra onların kanlarının dökülmesini meşrulaştırır. *el-Velâ ve'l-berâ* uygulaması kapsamında El-Kaide de dahil olmak üzere cihatçı gruplar, kendileri gibi olmayanların kalplerini kazanmayı -iddialı olmasalar da- bir hedef olarak tespit etmişken İŞİD, Müslüman kitlelerin desteğini kazanmak için, eskatolojik anlatılardan yararlanarak, daha agresif bir tutum içinde olunması gereğini savunmaktadır. Örneğin kıyamete yakın Müslümanlar ile Hristiyanlar arasında son bir savaş yapılacağını, bu yerin adının *Dabiq* olacağını belirten rivayete⁶⁶ atıf yapan İŞİD'in bu ismi dergisine ad olarak seçmesi bilinçli bir tercihtir.⁶⁷

el-Velâ ve'l-berâ kavramının dini dayanağı olarak "Allah için sevmek, Allah için buğz etmek" şeklindeki çeşitli rivayetlere atıfla temellendiren İŞİD, *el-velâ ve'l-berâ*nın tadına varmak isteyen her Müslümanın, İbrâhîm (a.s)'i örnek alması gerektiğini; zenci, beyaz, Arap ve gayri Arap ayrımı yapmadan kendi kavmi arasındaki kâfirlere düşmanlığını ilan etmesini, sonra elindeki her türlü imkanla onlarla savaşmasını gerekli görür.⁶⁸ Onlara göre *el-velâ ve'l-*

⁶⁴ "Harbi Kâfirin Tanımı", *Kostantiniyye*, 7 (1437), 3.

⁶⁵ "İnkâr edenlere de ki: Siz mutlaka yenilgiye uğrayacaksınız", *Kostantiniyye*, 4, (1437), 54.

⁶⁶ Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmi'u's-şâhih*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî (Kahire: y.y., 1374-75/1955-56), "el-Fiten", 9.

⁶⁷ Aida Arosoaie, "Doctrinal Differences between ISIS and Al Qaeda: An Account of Ideologues", *Counter Terrorist Trends and Analyses* 7/7 (2015), 6-7.

⁶⁸ "Walâ and Barâ Versus American Racism", *Dabiq*, 11, (1436), 21.

berâdan vazgeçmek, İslam'ın Müslümanlardan beklediği fedakârlıktan ve gerçek İslam kimliğinden vazgeçştir. Bu hassasiyetin kaybolmasıyla Müslümanlar küfrü reddetme, kendini kâfirden ayırma, hicret etme, kâfirlere düşmanlık, kin besleme ve hakka teslim oluncaya kadar onlarla savaşmanın zorunluluğuna artık inanmayacaklardır. Batılılar bunu özellikle İslami kavramları farklı yorumlayacak âlimleri kullanarak, İslam'ın çoğulcu ve hoş görülmesi olmadığı ve din eksenli bir ırkçılık yaptığı şeklindeki iddialar ileri sürerek Müslümanların zihinlerini bulandırmaktadırlar.⁶⁹

İŞİD'in dergilerinde İslam davasını sulandırmakla itham edilen sahve uleması çok sert ifadelerle eleştirilir. Onlara göre sahve uleması İslam'a karşı Haçlılar ve mürtedlerle ittifak kurmada, Müslümanlar için ortak zemin olan şeriâtın birçok kanununu terk etmede bir sakınca görmemek, *el-velâ ve'l-berâ* dışarda bırakılarak milliyetçilik temeli üzerinde bir ortak payda arayışına girmektedirler. İlginç olan bu görüşlerine rağmen cihad iddiasında bulunmakta ve onun meşruiyet için de siyerdeki olayların sırasını değiştirmektedirler. Bu bağlamda Hudeybiye olaylarını çarpıtarak cihad, *el-velâ ve'l-berâ* yükümlülüklerini istismar etmelerine imkân tanıyacak sözde bir "fıkıh" inşa etmektedirler.⁷⁰ *el-Velâ ve'l-berâ*, sahve ulemasının ölü kalplerinde olmayan bir akide olduğu için diğer Haçlılarla ve tağutlarla birlikte olabilmekte, onları efendi kendilerini köle olarak görmekten rahatsızlık duymamaktadırlar.⁷¹ İŞİD'e göre, *el-velâ ve'l-berâ* İslam'ın temel taşıdır. *el-Velâ ve'l-berâ*'nin varlığının göstergesi, İslami hadlerin, emri bi'l-maruf ve nehyi ani'l-münker uygulaması da dahil olmak üzere İslam'ın tüm ahkâmının açık ve kesin kanunlarının yürürlükte olmasına bağlıdır.⁷²

Dışlamacı din anlayışının baskın olduğu radikal İslamî grupların eylemlerine meşruiyet kazandırmada başvurulan en önemli kavramlardan biri *cihattır*. İŞİD'e göre "müslüman" olarak görülmeyenler tekfir mekanizması eşliğinde "cihad" düşüncesinden hareketle öldürülürler. Onlara göre tevhid, devlette vücut bulur. Devlete katılmayan, düşmanları ve tağut düzenleri reddetmeyen, onları kâfir saymayanlar da kâfir olarak damgalanır.⁷³ Tekfire katılmamak, İŞİD davasına inanmamak; gayri meşru devlete boyun eğmek ve düşmanlarını reddetmemek anlamına gelir. Dahası

⁶⁹ "Walâ and Barâ Versus American Racism", *Dabiq*, 11, (1436), 19.

⁷⁰ "From of The Battle of Al-Ahzab to The War of Coalitions", *Dabiq*, 11, (1436), 54.

⁷¹ "The Allies Of Al-Qâ'idah In Yemen", *Dabiq*, 12 (1437), 5, 6, 10."

⁷² "The Allies Of Al-Qâ'idah In Yemen", *Dabiq*, 12 (1437), 34.

⁷³ "The Qa'idah of Adh-Dhawahiri, al-Harari, and An-Nadhari", *Dabiq*, 6 (1436), 21.

bu tür insanların kâfir olduklarından şüphe etmek dahi küfürdür. Çünkü bir kâfirin küfründen şüphe eden de kâfirdir.⁷⁴

İŞİD'e göre her koşulda cihad farzdır. Günümüzde cihad her Müslümana *farz-ı ayndır*, zira çok sayıda Müslüman ülkesi kâfirler tarafından gasp edilmiş ve çok sayıda riddet hizbi orada ortaya çıkmıştır. Tüm bu ülkeler yeniden ele geçirilene, mürtedlerden temizlenene ve şeriat ile yönetilene dek bu farz düşmez.⁷⁵ *Saldırı cihadı*; günümüzde olduğu gibi kâfirler Müslümanların beldelerine saldırır ve cihad farz-ı ayndır ve bulunduğu bölgede *kıtal cihadı* gerçekleştirilemez ise bu durumda dinin vacibi olan kıtal cihadını yerine getirmek ve Müslümanların saflarına katılmak için hicret etmek vacip olur.⁷⁶

"Bize cihattan başka yol, kâfirlerin mallarından başka yiyecek yoktur."⁷⁷ düşüncesinde olan İŞİD'e göre günümüzde İslam dininin saptırılmasının ve doğru anlaşılmasının en temel nedenlerinden biri, dinimizin kavramlarının içinin yanlış doldurulmasıdır. Örneğin Allah yolunda savaşın kelimesi en yüce olması için verilen savaşa *cihad* denilmesi gerekirken bu kavram, tağutların yolunda savaşan ve İslam dinini hiçbir şekilde kabul etmeyen ateistlerin mücadelesine bile kullanılır hale gelmiştir. Cihad kavramının muhtevasını çarpıtılanlar arasında müşrikler, kâfirler ve Müslüman muvahhidler de vardır ve onlar cihad kavramına kendilerince anlamlar yüklemişlerdir. Bu noktada diğerleri neyse de muvahhidlerin bu kavramı saptırmaları oldukça dikkat çekicidir. Oysa cihad, 'cehd' kökünden türeyen bir kelimedir. Cehd, gayret etmek, zorluklara karşı çaba göstermek, çalışmak gibi anlamlara gelir. 'Cihad' veya 'mücâhede' sözlükte, düşmanın saldırısına karşı koymak üzere elinden geleni yapmak, bütün gayreti harcamak demektir.⁷⁸

İŞİD'e göre Kur'an-ı Kerim'de yer alan *cihad* ile *kıtal* kelimeleri aynı anlama gelmemektedir. 'Kıtal' yani savaş, salt askerî harekât olup güce dayanır. 'Cihad' ise askeri operasyon da dâhil İlâhi hedefler uğruna gösterilen bütün çabaları içerir. Buna göre cihad; kutsal bir gaye uğruna ortaya konulan her türlü fikri, fiili ve kalbi çalışmanın ortak adıdır. Genelde cihad derken akla kıtal gelse de cihad, kıtal kavramını da içine alır ve bu kavramdan daha geniştir. Cihad; Allah'ın rızasına ulaşmak, küfrü ve şirki yeryüzünden

⁷⁴ "Müşrikleri Tekfir Etmeyenlerin Tekfiri", *Kostantiniyye*, 7 (1437), 39.

⁷⁵ "Mürted Kardeşler", *Kostantiniyye*, 6 (1437), 24; "Tawhîd and Our Duty to Our Parents", *Dabîq*, 10, (1436), 16; "The Evil of Division and Taqlîd", *Dabîq*, 11 (1436), 13.

⁷⁶ "Hicretin Ahkâmı", *Kostantiniyye*, 7 (1437), 13.

⁷⁷ "Hilafet'le Savaşmak Riddet Midir?", *Kostantiniyye*, 2 (1436), 46.

⁷⁸ "Kıtal Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir", *Kostantiniyye*, 3, (1436), 26.

kaldırmak, zalim ve despotların hükümranlığına son vermek için yapılan tüm gayretleri kapsar. Allah, cihadı umumen farz kıldığı gibi onun kapsamında değerlendirilen cihadın hususi kısımlarını da farz kılmıştır. Allah, şirkin, küfrün ve zulmün yeryüzünden kaldırılıp tevhid ve adaletin yeryüzüne hâkim olması için Müslümanlara *kıtal cihadını* farz kılmıştır.⁷⁹

IV. İŞİD ve Hakikat Tekelciliği

İŞİD'in dini ve siyasi kavramlar üzerinden inşa ettiği söylemleri, hakikat tekelciliğinin bir başka ifade biçimi olarak değerlendirmek mümkündür. Hakikat iddiası beraberinde yeni, sahîh bir kimlik iddiası taşır; çünkü hakikatle kimlik arasında birebir ilişkiden öte ayniyet söz konusudur. Bu bağlamda İŞİD ideolojisini benimsemek, bu kimliği elde etmek için ön koşul olarak görülür. Aslında bu yaklaşım birçok radikal grupta görülmektedir. İŞİD inançlarının, hayata bakışının dışında kalan her türlü kimlik 'öteki'dir, dışlanmalıdır. "Bizim hakikatimizi kabul etmediğin sürece bizden biri olamazsın" mottosuyla olaylara bakılmaktadır. Burada farklı hakikatleri kabul etmek yerine kendi hakikat anlayışlarını dayatmak, çoğulcu hakikat anlayışlarını reddetmek vardır ve bu, yeni kimliğin önkoşulu olarak sunulmaktadır. Radikal grupların bir yöntem olarak başvurduğu bu yaklaşıma göre hakikati tanımlama yetkisi sadece kendilerindedir. Tanımlanan bu hakikat, otoritenin kabulü için, öteki olarak kodlananlara bir tahakküm aracı olarak kullanılır. Böylece püriten bir İslami kimlik oluşturulduğu düşünülür. Oysa bu, farklı kimliklerin yok edilmesi anlamına gelmektedir.

Farklı hakikat iddialarını dillendirmek, kabul edilebilir bir şey değildir ve püriten İslami kimliğin yok edilmesine yol açar. Diğer ekollerin sahip oldukları teolojik ve epistemolojik zemin temelde, görünürde aynı şeyler olsa da din anlayışları bakımından aynı zeminini paylaşmamaktadırlar. Tekfirci yaftasından kurtulmak isteyen herkes kendi 'hakikati'nden ve dolayısıyla kendi kimliğinden vazgeçmek zorundadır. Bunun bir asabiye söylemi olduğu açıktır. Artık burada bireysel ya da kolektif kimlikler ve aidiyetler üzerindeki tekil/buyurgan dayatmacılığın net olarak görüldüğünü söylemek gerekir. Aslında bu, Selefi grupların temel bir problemini ortaya koyar: "çağıyla hemzaman olmama" hali. Çağıyla hemzaman olmama, şimdiki zamanı reddedmiştir.⁸⁰ Bu da geçmişin kutsanmasına yol açarken mevcudun ötelenmesine, insani olan her şeyin yok

⁷⁹ "Kıtal Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir", *Kostantiniyye*, 3, (1436), 27.; "The Virtues of Ribat For The Cause of Allah", *Dabiq*, 9 (1436), 13.

⁸⁰ Daryush Shayegan, *Melez Bilinç* (İstanbul: Metis Yayınları, 2013), 12.

sayılmasına kapı aralamaktadır. Burada özellikle günümüz İslam toplumlarının beklentileri olan siyasetin kendini güncellemesi, yönetime katılma gibi talepler bu radikal grupların gündeminde yer almamaktadır.

Hakikat tekelciliği aynı teolojik kaynakları farklı okuyan kişilerin/yapıların arasındaki iletişimi koparmak anlamına da gelmektedir. Herkes yüksek sesle konuşmakta ama hiç kimse bir şey anlayamamaktadır. Bir başka deyişle “fiili olarak gelinen noktada, tartışma, “sağırla diyaloguna; yani dinleyenin, rakibinin söylediklerine değil, kendi iç dünyasından gelen sese kulak verdiği, konuşanın ise kendi konuşup kendi işittiği bir tartışmaya dönüşmesi”⁸¹ hali söz konusu olmaktadır. Çünkü bireysel olarak kişiler kendi düşüncelerini mutlak doğru olarak gördüğünde bu, indirgemeciliği, yüzeyselliği, dışlayıcılığı ve damgalamayı beraberinde getirir. Ayrıca bu marazi bakış açısı kendi konumunu, toplumsal statüsünü kutsama, aykırı yorumları peşinen sapkın ilan eden bir bakıştır. Böyle bir yaklaşımın, var olan taraflar açısından çatışmanın ideolojisi/ya da çatışmanın motivasyonu olarak işlevsel olacağı dikkate alınmalıdır.

Herhangi bir grup kendi yorumunun doğru olduğunu dillendirmeye başladığında, kendini hakikatin merkezine yerleştirip *öteki* olarak gördüklerine yönelik dışlayıcı söylem ve tavır kendiliğinden gelişir. Zira teolojik düzlemde, mezhebî ayrımlar ve onların öznel kabullerinin toplum düzeyindeki bireysel yönelişleri büyük ölçüde dışlayıcıdır. Çünkü mezhep, kendisi ile ötekiler arasındaki köklü bir ayrıma dayanır. Tek doğruyu bulan, tek kurtuluşa eren veya inancı garantide olan tek mezhep oluş mantığı, ötekileri dışarıda bırakmayı kaçınılmaz kılan bir yaklaşımdır. Bu yaklaşımın çatışmayı doğuran veçhesi, kendi doğrularını oluştururken her zaman ötekinin yanlışlanmasından hareket eden ‘negatif analogi’yi kullanmasındandır.⁸² Artık burada doğrunun/hakikatin tek belirleyicisi akımın/yapının kendi durduğu noktadır. Onun yorumunun ya da din anlayışının tutarlı olması ya da sağlam bir referansa dayanıp dayanmaması önemli değildir. Ama her hâlükârda hakikati kontrol etme amacı taşır; zira hakikati kontrol eden düşünceleri de kontrol eder. Bu durumda ötekiler, aralarında çok önemli itikadî farklılıklar bulunmamasına rağmen, bir çırpıda ‘bid’at ehli’ olmakla itham edilebilmektedir. Bir başka ifadeyle doğruluğunu öteki üzerinden tanımlama söz konusudur. Kendi doğruluğunu netleştirmek için ötekinin işgal ettiği uzamanın kötü gösterilmesi gerekir. Böylece bu, aynı zeminde varlık bulduğu iddiasını taşıyan yapılar içinde ona ayrı bir konum

⁸¹ Muhammed Abid el-Cabiri, *Çağdaş Arap-İslam Düşüncesinde Yeniden Yapılanma*, çev. A. İhsan Pala - M. Şirin Çıkar (İstanbul: Mana Yayınları, 2019), 21.

⁸² Yeşilyurt, “Ben’in ‘Öteki’leşmesi ya da Söylemin Aynılığa Dönüşümü”, 154.

kazandıracaktır. Bu anlamıyla öteki, benliğin oluşum sürecine katkıda bulunan saklı bir referans noktası olarak işlev görmektedir. Bu durum, dinde samimi oluşun bir ifadesi değil, aksine ötekine karşı önyargının bir göstergesi olabilir. Çünkü dinde bağnazlık ve önyargı durumuna indirgenmiş dindarlığın durumu belirsizdir.

Sonuç

İŞİD, günümüz radikal İslami gruplar içinde; fikirlerini eyleme dönüştürmede oldukça mahir yeni tip radikal İslamcı hareket örneğidir. İŞİD, İslami gruplara karşı tutumu, dinî-siyasî kavramlara yüklediği anlamlar nedeniyle diğerlerinden ayrılan, farklı bir görüntü sergilemektedir. En belirgin farkı, İslam düşünce tarihinde, bir kısmı naslardan hareketle kavramsal nitelik kazanmış bazı kavramları, kendi paradigmasını merkeze alarak 'İslam Devleti' konseptini gerçekleştirecek unsurlara fiili destek ve eylem hali olarak anlamlandırmasıdır. Varlığını bu amaca hizmet olarak tespit eden İŞİD, bunun dışında kalan her yaklaşımı, özellikle Müslüman olduğunu ileri sürdüğü halde kavramların içeriğini boşaltan, Batılıların hoşuna gidecek şekilde anlamlar yükleyen her türlü yapıyı ve kişiyi İslam'a zarar vermekle suçlamaktadır.

İŞİD, kök salma arzusuyla tarihin belli bir dönemine ve otorite kabul ettiği kişilere referansla düşüncesini temellendirirken başta tevhid olmak üzere, birçok dini ve siyasi kavramın, İslam'ın her koşulda sokağa yansımaları netice verecek şekilde anlamlandırılması gerektiğine inanmakta, bu konuda en işlevsel kavram olarak da cihadı görmektedir. Kavramlara ilişkin muhalif her yorumu, sahipsiz dini düşünceden sapma; yorum sahiplerini de Allah'ın şeriatına alternatif oluşturan tağutların destekçileri; İslam'ın düşmanı Haçlı Batı'nın bakış açısıyla dine ve kavramları yorum getiren kişiler olarak değerlendirmektedir. İŞİD'in kavramlar üzerinden inşa ettiği anlam dünyasına bakılınca adeta savaş meydanından olaylara bakıldığı izlenimi edinmek mümkündür.

İŞİD, tekfir mekanizmasıyla durduğu noktayı esas kabul etmekte, sınır sistematiği bağlamında sınırlar tespit ederek püriten İslami kimliğin inşasına çalışmaktadır. Kendi İslam anlayışından sapanları, dışlamacı din diliyle tekfir ederek öldürülmelerini meşru görmektedir. Hakikat tekelciliğinin bir yansıması olan bu tutumdan rahatsızlık duymayan İŞİD, *el-velâ ve'l-berâ* akidesince ahkâmı tam olarak tatbik etmiş, Afgan cihadından başlamak üzere, şimdiye kadar bir ütopya olan İslam hilafetini ve devletini kurmuş bir ekip olarak, kendilerini bu konuda söz söyleyecek tek yetkin İslami grup olarak sunmaktadır. İŞİD'e katılımı sağlamaya dönük yapılan

tüm çağrılar, “gül bahçesi” vaat edilmemesine rağmen, çekici bulunarak eğitilmiş-eğitimsiz, zengin-fakir ayrımı olmaksızın, farklı toplumsal sınıflardan karşılık bulmaktadır. Bunun nedenlerine dair farklı analizler mümkünse de belirsiz bir dünyada karmaşık sorunlara basit cevaplar sunan ideolojiler, aşırılığın cazip hale gelmesini sağlar diyebiliriz. Ayrıca radikal grupların temel özellikleri arasında kısıtlayıcı, kesin inançlı olmaları, bunları sağlayacak uygulamaları empoze ederek, sorgulama özgürlüğünü engelleyerek insani gelişmeyi kısıtlamalarını da dikkate almak gerekir. Başkaları tarafından eleştirilmelerini dikkate almaksızın, mensuplarına sıkı dokulu bir ideolojiyi yansıtacak şekilde bir kimliğe sahip olmalarını temin etme çabaları da önemlidir. İŞİD, tüm bunları başarmış radikal İslamcı bir hareket olarak varlığını sürdürmektedir.

Kaynakça

- Abdulrazaq, Tallha - Stansfield, Gareth. “The Enemy Within: ISIS and the Conquest of Mosul”. *Middle East Journal* 70/4 (2016), 525-542.
- Arosoaie, Aida. “Doctrinal Differences between ISIS and Al Qaeda: An Account of Ideologues”. *Counter Terrorist Trends and Analyses* 7/7 (2015), 31-37.
- “Advice to the Mujāhidīn: Listen and Obey” *Dabiq*, 12, (1437).
- “Allah Yoluna Engel Olandan daha Zalim kim Olabilir?”, *Kostantiniyye*, 2 (1436), 12.”, ts.
- Bağdâdî, Abdülkâhir b. Tâhir b. Muhammed, *el-Fark beyne'l-fırak*. Kahire: Mektebetü Dâri't-Türâs, tsz.
- Bayram Sevinç, *Terör Endüstrisi: Din ve Şiddet*. Ankara: Ankara Okulu Yayınları, 2019.
- Belazûri, Ebü'l-Abbas Ahmed b. Yahyâ b. Cabir, *Ensâbü'l-eşraf*. thk. Riyaz Zirikli, Süheyl Zekkar. Beyrut: Dâru'l-Fikr, 1996.
- Benslama, Fethi. *Ölüm Siyaseti: Cihatçı “Üst-Müslümanlar”*, çev. Orçun Türkay. İstanbul: İletişim Yayınları, 2018.
- Bodur, H. Ezber. “Sekülerleşme, Laiklik ve Dinî Temsil Sorunu (Son Dönem Türkiye Örneği)”, *Dini Temsil Sorunu Sempozyumu*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınevi, 2018, 225-262.
- Cabiri, Muhammed Abid. *Çağdaş Arap-İslam Düşüncesinde Yeniden Yapılanma*, çev. A. İhsan Pala - M. Şirin Çıkar. İstanbul: Mana Yayınları, 2019.
- Daryush Shayegan, *Melez Bilinç*. İstanbul: Metis Yayınları, 2013.
- “Demokrasi Tutuştu”, *Kostantiniyye*, 1 (1436).
- Ebû Dâvûd, Süleymân b. el-Eş a.Ş. b. İshâk es-Sicistânî. *Sünenu Ebî Dâvûd*. nşr. Muhammed Avvâme. Beyrut: Muessesetu'r-Rayyân, 1998.

- Ebü'l-Hüseyn Müslim b. el-Haccâc Müslim, *el-Câmi'u's-şahîh*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Kahire: y.y., 1374-75/1955-1956, "el-Fiten", 9., ts.
- "From Hijrah to Khilafah, *Dabiq*, 1, (1435).
- "From of The Battle of Al-Ahzab to The War of Coalitions", *Dabiq*, 11, (1436).
- "Gerek Hafif Gerekse Ağır Olarak Savaşa Çıkın", *Kostantiniyye*, 2, (1436).
- Gündüz, Şinasi. "Din ve Şiddet", *Kutlu Doğum 2005: Dinin Dünya Barışına Katkısı*, 2006, 149-156.
- "Harbî Kafir Tanımı", *Kostantiniyye*, 7 (1437)," ts.
- "Hicret Etmeyene İkraah Yoktur", *Kostantiniyye*, 2 (1436)," ts.
- "Hicretin Ahkamı", *Kostantiniyye*, 7 (1437)," ts.
- "Hilafet'le Savaşmak Riddet Midir?", *Kostantiniyye*, 2 (1436).
- <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/08/19/Saudi-mufti-ISIS-is-enemy-No-1-of-Islam->
- <https://wwrn.org/articles/43211/>
- <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/09/12/347711170/isis-isil-or-islamic-state-whats-in-a-name> (Erişim 20 Kasım 2022)
- <https://english.alarabiya.net/News/middle-east/2014/08/19/Saudi-mufti-ISIS-is-enemy-No-1-of-Islam->
- <https://wwrn.org/articles/43211/>
- <https://www.npr.org/sections/parallels/2014/09/12/347711170/isis-isil-or-islamic-state-whats-in-a-name> (Erişim 20 Kasım 2022)
- "In The Words Of The Enemy", *Dabiq*, 11, (1436).
- "Ineffective Proxy Wars And Airstrikes", *Dabiq*, 4, (1435).
- "Interview With The Wali of Khurasan", *Dabiq*, 13, (1437).
- İbn Hazm, Ebu Muhammed Ali b. Ahmed. *el-Fasl fi'l-milel ve'l-ehvâ ve'n-nihal*, Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1975.
- İbn Mâce, Ebû Abdullâh Muhammed b. Yezîd el-Şazvînî. *es-Sünen*, nşr. Muhammed Fuâd Abdülbâkî. Beyrut: Dâru'l-Fikr, tsz.
- İbn Teymiyye, *Mecmû'ü'l-fetâva*, thk. Abrurrahman Muhammed b. Kasım. Medine: 1995.
- "İnkâr edenlere de ki: Siz mutlaka yenilgiye uğrayacaksınız", *Kostantiniyye*, 4, (1437)," ts.
- "İslam Devleti Kürtlerle Neden Savaşmaktadır", *Kostantiniyye*, 2, (1436).
- "Khilafah Declared", *Dabiq*, 1, (1435), ts.
- "Kıtıl Cihadında Yer Almayan Bu Farzı Terk Etmiştir", *Kostantiniyye*, 3, (1436).
- Mustafa Özcan - Leyla Özcan, *İşid ve Kökenleri: Haricilik ve Seleflik*. İstanbul: Safa Dağıtım, 2015.
- "Mürted Kardeşler", *Kostantiniyye*, 6 (1437).

- "Mürted Kime Denir?", *Kostantiniyye*, 1 (Şaban 1436).
- "Müşrikleri Tekfir Etmeyenlerin Tekfiri", *Kostantiniyye*, 7 (1437).
- Osman b. Abdullah b. Bişr, *Unvanü'l-Mecd fî Tarihi Necd*, thk. Abdurrahman b. Abdüllatif b. Abdullah Al-i eş-Şeyh. Riyad, 1982.
- "Öldürürler ve Öldürülürler", *Kostantiniyye*, 1, (1436).
- "Ölülere Kur'an Dirilere Demokrasi", *Kostantiniyye* 1 (1436), 38.
- Sever, Mehmet. "Abdülkâhir Bağdâdî'nin El-Fark'ında Öteki'nin Karakter Özellikleri". *e-Makalat Mezhep Araştırmaları Dergisi*, 147-179. <https://doi.org/10.18403/emakalat.561724>
- Şehristânî, Ebu'l-Feth Muhammed b. Abdilkerim. *el-Milel ve'n-nihal*. Beyrut: Dâru'l-Ma'rife, 1996.
- Sözen, Edibe. *Söylem: Belirsizlik, Mücadele, Bilgi/Güç ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma: Yayınları, 2014.
- "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-1", *Kostantiniyye*, 5, (1437).
- "Tağuti Sistemlere Askerliğin Hükmü-2", *Kostantiniyye*, 6 (1437).
- "Tawhîd and Our Duty to Our Parents", *Dabiq*, 10, (1436).
- Terry Eagleton, *Ideology: An Introduction*. London-New York: Verso 1991.
- "The Allies of Al-Qa'idah in Yemen", *Dabiq*, 12 (1437), 5, 6, 10.
- "The Concept of Imamah (Leadership) is From The Millah (Path) of Ibrahim", *Dabiq*, 1, (1435), ts.
- "The Evil of Division and Taqlîd", *Dabiq*, 11 (1436).
- "The Islamic State in the Words of the Enemy", *Dabiq*, 1, (1435).
- "The Knights of Shadadah in Belgium", *Dabiq*, 14, (1437).
- "The Qa'idah of Adh-Dhawahiri, al-Harari, and An-Nadhari", *Dabiq*, 6 (1436).
- "The Virtues of Ribat for The Cause of Allah", *Dabiq*, 9 (1436).
- Tirmizî, Ebu İsa Muhammed b. İsa. *Sünenü't-Tirmizi*. nşr. A. Muhammed Şakir v.dğr., Beyrut: Dâru İhyâi't- Turâsi'l-'Arabiyye, tsz.
- Van Dijk, 'Söylemin Yapıları ve İktidarın Yapıları', *Medya, İktidar, İdeoloji*. çev. Mehmet Küçük. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları. 1999.
- "Walâ and Barâ Versus American Racisim", *Dabiq*, 11, (1436).
- Wilson, Bryan. *Dini Mezhepler: Sosyolojik Bir Araştırma*, çev. Ali İhsan Yitik - A. Bülent Ünal. İstanbul: İz Yayıncılık, 2004.
- Yeşilyurt, Temel. "Ben'in 'Öteki'leşmesi ya da Söylemin Ayrılığa Dönüşümü: Çatışma Teolojisinden Uzlaşma Teolojisine", *İslâmiyât*, 7/3, (2004), 149-162.